

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Nyelvtudományi Doktori Iskola
Kommunikáció PhD Program

Velics Gabriella

A közösségi rádiózás szerepe és funkciói a helyi kommunikációs rendszerben
- Vas megyei esetleírásokon keresztül

Témavezető: Dr. Nagy Endre
egyetemi tanár

2008

Tartalom

A disszertáció célja és a témaválasztás indoklása	3
A kutatás során vizsgált területek, alkalmazott módszerek	5
Főbb tudományos megállapítások, eredmények	10
Az eredmények hasznosítása	16
A disszertáció tartalomjegyzéke	17
A disszertáció bibliográfiája	19
A szerző témához kapcsolódó publikációi	26

A disszertáció célja és a témaválasztás indoklása

A disszertáció témaválasztását a közösségi rádiózás funkcióinak és lehetőségeinek feltárását a téma gyakorlati fontossága, növekvő aktualitása és személyes indítékok is motiválták.

Hazánkban az utóbbi néhány évben a kisközösségi rádiók számának ugrásszerű növekedése jelezte, hogy a többek között a helyi közösségek igényt formálva a nyilvánosságban való célzottabb megjelenésre, mindinkább erőt éreznek magukban ahhoz, hogy önálló médiumot működtessenek. A létrejövő kisközösségi rádióknak nagyon különbözőek a motivációi, az erőforrásai - beleértve az anyagi, szellemi és technikai lehetőségeket - melyek többek között nagyon különböző életkilátásokat, fejlődési utakat, életpályákat eredményeznek. Ezeket a rádiókat egy kisebb vagy nagyobb létszámú közösség hozza létre, akik szándéka – a hazai képet átnézve - nagyon változatos képet mutat. Megtalálható a közösségi véleményt bemutató, a helyi nyilvánosságot jobbító szándékkal segítő attitűd mellett a sajátos értékrendszer mellett érvelő vagy harcosan kiálló, vagy akár oktató-nevelő munkát végző, esetleg önkifejezési céllal létrejövő rádió is. Nehéz egyértelmű definíciót alkotni erre a színes és változatos médiatípusra, mely pontosan a civil kreativitással és alternatív világszemlélettől vezetve számtalan formában létezik. A dolgozat egy fejezete ezeket a dilemmákat járta körül, ahol a különböző definíciók bemutatása mellett szóltam az alapelvek és a gyakorlat ellentmondásairól is.

Bár, a külföldi szakirodalom gazdagnak mondható, a közösségi rádiózás történetéről, a különböző földrészekeken történt eltérő fejlődési utakról és gyakorlati példákról számol be, a hazai szakirodalom kevés, többnyire a közösségfejlesztés eszközeként foglalkozik a témával, illetve a gyakorlati működtetésre vonatkozóan ad praktikus tanácsokat. Természetesen ezek fontosak és hasznosak, azonban nem térnek ki olyan területekre, mint a közösségi rádiókat létrehívó társadalmi kommunikációs igény, az új kommunikációs eszközhöz fűzött várakozások és azok beteljesülése, a civil rádiók közéleti kommunikációban és a helyi médiarendszerben betöltött szerepe. Engem disszertációmban ez a kihívás foglalkoztatott.

A témával kapcsolatban személyes érintettségem is van: 1994-től részt vettem a Szombathelyi Közösségi Rádió elindítása körüli munkákban, majd 1995-1997 között folyamatosan részese voltam a rádió életének hírszerkesztőként, majd heti három órás adás szerkesztőjeként. Később munkahelyemen, a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központjában (volt Berzsényi Dániel Főiskola) oktatóként és a 2005 óta működő Berzsényi Rádió vezetőjeként is érdekel, milyen módon lehet a közösségi rádiózásban kiteljesedni, a felmerülő kérdésekre és problémákra milyen válaszok adhatók és ezek közül melyek vezetnek eredményre. Többek között ezért is vállalkoztam a disszertációmban a Vas megyei közösségi rádiózás történetének feltárására, az egyes rádiók többszálú elemzésére, bízva, hogy a kapott eredmények, a feltárt esetek építő jelleggel használhatók.

Disszertációmban a közösségi rádiók helyi társadalmi kommunikációs szintéren betöltött szerepét, tevékenységét elemzem, a működés és működtetés legfontosabb kérdéseit jártam körül. A téma keretében a nyilvánosság, a civil szerepvállalás és a helyi médiarendszer jellemzőit jelenítettem meg. A fogalmakat arra a helyi szintre értelmeztem, melyben a közösségi rádió megjelenik és működik, így értekezésemben nem vagy csak

érintőlegesen foglalkoztam a nyilvánosság nemzeti vagy akár globális szintekre vonatkozó értelmezésével, a civil társadalom nemzetközi, illetve hazai helyzetével annak rendkívül összetett és szerteágazó problémáival, vagy az országos médiarendszer átfogó elemzésével. Ezek a témák az értekezés bizonyos pontjain keresztezték az általam választott elemzési utakat, megjelenésük és beemelésük olyan indokolt esetekben fordult elő, ahol a közösségi rádiózás területére hatással bírnak, de nem volt céloom azok teljes körű bemutatása.

A helyi közösség, civil társadalom, társadalmi kommunikáció több aspektusát érintő téma már a munka megkezdésekor számtalan izgalmas megközelítési módot kínált. A dolgozatban azt a célt követtem, hogy a helyi kommunikációs rendszer, a nyilvános szféra és a kisközösségi rádió mint kommunikációs eszköz kapcsolatát, egymásra hatását tárjam fel. Így a dolgozat elméleti keretei többek között érintik a rendszerváltozás utáni időszak médiaszerkezet átalakulását, a nyilvánosság új színtereinek megjelenését, a nyilvános közlésmódok változását, a civil társadalom témaköreit. A dolgozat az elméleti keretekben többek között a nyilvánosságról vallott különböző nézeteket és vitákat ismerteti, az önkéntes munka vállalását befolyásoló tényezőket és hatásokat jeleníti meg, jellemzi a lokális közösségek kommunikációs aspektusát, válaszolja a helyi médiarendszert befolyásoló tényezőket, rámutat a fogyasztók érdeklődésirányában és médiahasználatában bekövetkezett változásokra.

Az empirikus fejezetek a Vas megyei közösségi rádiók több irányú vizsgálatát tartalmazzák, ahol az egyes rádiók életében legjelentősebbnek ítélt sajátosságra helyeztem a hangsúlyt. Az empirikus vizsgálatba bevont rádiók:

SzóKöz Rádió, Szombathely: 1995-2005 (már nem működik)

Triangulum Rádió, Óriszentpéter: 2005-től folyamatosan működik

Berzsenyi Rádió, Szombathely: 2005-től folyamatosan működik

Rádió Cell, Celldömölk: 2006-től folyamatosan működik.

A disszertáció három fő alkotóelemre épül: a helyi kommunikációs rendszer, a nyilvános szféra és a kisközösségi rádió mint kommunikációs eszköz kapcsolatát, egymásra hatását tárja fel. E három alkotórész együttes tárgyalása jelenti a dolgozat egyik újdonságát; másrészt hiányt pótol, amikor átfogó képet nyújt a rendszerváltozástól eltelt időszak Vas megyei közösségi és kisközösségi rádiós tevékenységei bemutatásáról.

A kutatás során vizsgált területek, alkalmazott módszerek

A helyi közösség - a nyilvánosság – a közösségi rádió háromszögében fő kutatási irányként disszertációmiban a következőket jelöltem meg:

A közösség nyilvános terének része egy összetett helyi médiarendszer, mely elméletileg a tágran értelmezett közösség minden tagjának hozzáférést biztosítana a nyilvánossághoz, a valóságban azonban az egyes résztvevőknek többé-kevésbé, jól-rosszul biztosítja a nyilvánosságot. A közösségi rádió ennek a helyi médiarendszernek a tagja, része. A tömegkommunikációs eszközök esetében többnyire az adó és a vevő közötti társadalmi kapcsolat közvetett és formális. A kutatás során vizsgálnom kellett azt a jelenséget, amikor a hagyományosan befogadóként értelmezett közeg a rárótt szerepen túllépve közlő féllé válik, médiumot működtet. Vagyis a kutatás során szem előtt tartott kérdéseim ezek voltak: A közösségi rádió hogyan változtatja, alakítja a helyi nyilvánosságot? Milyen funkciót tud felvállalni? Milyen tudást nyújt a közösségnek, esetleg hogyan hat és mennyiben változtatja meg a közösség tudáskészletét? Várhatunk-e tőle valami olyat, amelyet más a helyi nyilvánosságba nem, vagy más formában nyújt? Mi történik, mikor „a hallgató hallható” elv alapján működtetett civil rádióban a más médiumok által befogadói szerepében szocializált vevő kezdeményez kommunikációt és kerül az adó szerepébe?

Majd ahhoz, hogy a nyilvánosság terébe információt juttatni szándékozó közösség kommunikációs stratégiáját részletesebben kifejtsem, a következő nagy kérdésköröket gondoltam végig.

Lokalitás:

Az önmagát kommunikációs helyzetbe hozó közösség nem steril térben kezdi működését. A már fennálló helyi médiarendszer befolyásolja az új kommunikátor mozgásterét. Az új médium megjelenésével dinamikus átalakulások zajlanak a kommunikációs térben. A médiakommunikációs funkciók ellátása terén az adó oldalon versenyhelyzet alakul ki, a vevő oldalon átrendeződhetnek a médiahasználati szokások, és várhatóan változik a hozzáférhető anyagi források elosztása is. A civil rádiók az ORTT és a jog szóhasználatával nem nyereségérdekelt közösségi rádiók. Adóik technikai paramétereit úgy határozzák meg, hogy ne legyenek képesek jelenleg 3 km-nél nagyobb sugarú körben adni, míg a régebbi engedélyek akár 20 km sugarú körre szóltak (ilyen a vizsgált rádiók közül a SzóKöz Rádió). Így nagyon behatárolt mozgástérben egy-egy központi település és környezete lakóit tudja felmutatni, mint potenciális hallgatóságot. Ebből adódóan a helyi erőkre támaszkodva, helyi munkatársakkal, helyi információkat közöl egy helyi közösségnek. A civil rádiók alapítói leggyakrabban maguk is civil szervezetek, vagy olyan pályázók, akik vállalják a nem nyereségérdekelt műsorszórás biztosítását. A lokálisan szűkre szabott keretek azonban sokszor nem adnak elég erőforrást a hosszú távú működtetéshez. Vizsgálatra érdemes volt, hogy hogyan él, gazdálkodik a közösségi rádió a helyben fellelhető erőforrásokkal, a helyi jelleg a működés során előnyként vagy hátrányként jelenik-e meg.

Vevő, közönség szegmentálás:

A civil rádiók esetében a világon mindenhol ugyanaz a kérdés: Kik hallgatják a rádiót? A hallgatók számáról pontos adatot egyik civil rádió sem tud mondani, mert általában nincs pénzük hitelesnek elfogadott hallgatottsági mérésekre. A vételkörzet lakónépesség száma meghatározható, de a hallgatók száma csak becsülhető, az aktuális rádióhallgatók száma esetleges. Ahogy a hallgatók számát sem tudni, legtöbb esetben nem tudni azt sem, hogy kikből áll a hallgatóság. Célszerűnek látszott megvizsgálni a befogadók erre a bizonyos médiumra vonatkozó használati szokásait, hogy mikor, hol, kivel, milyen rendszerességgel, mire használja a médiumot (tájékozódás, szocializációs színtér, kulturális élmény, tanulás, szórakozás, stb.?). Egy-egy ilyen felmérés, amire a jelenleg is működő három vasi kisközösségi rádiónál vállalkoztam, olyan ritka alkalom volt amikor meg lehetett ismerni a közönség reakcióját, a közönség számtalan aspektusban visszajelzést adott a rádiót működtető csoportnak. Ezekből a visszajelzésekből, a következtetések levonásával minden vizsgált jelenleg is működő rádiónál tovább lehetett építkezni.

Adó:

Azt vallják, a közösségi rádiózás akkor alakul ki, ha van olyan közösség, amelyik fontosnak tarja, hogy hallható legyen, ha lesz olyan téma, amelyet egy csoport felkarol, lesz hozzá kitartás és ha teljesülnek bizonyos feltételek: pl. pénzügyi, technikai, emberi vagy tartalmi oldalhoz kötöten.

Úgy gondolom, a feltételek között az anyagi erőforrások mellett legalább ugyanolyan súllyal esik latba az emberi erőforrás. A kommunikációs vonalhoz képest mellékszálként, de érdemes megvizsgálni, az önkéntesség kérdését. Azt, hogy egy anyagi javak értékközpontú társadalomban miért vállalnak az emberek önkéntes munkát egy médiumban, hiszen az önkéntesek nélkül a civil rádiók léte kérdőjeleződik meg. Míg kommunikációs szempontból azt volt érdemes megvizsgálni: hogy a civil rádió mire használható, mi hívja létre, az „adó”-nak mi a célja a médium működtetésével, a közléssel; addig az emberi erőforrás tekintetében az önkéntesek motivációi váltak érdekessé.

A kommunikáció tartalma:

Egy társadalom kommunikációs rendszeréről, nyilvánosságának kereteiről, közlési kultúrájáról sokat árul el, hogy bizonyos témák a nyilvánosság mely fokán állnak. A mindennapi műsorkínálat révén válik el, hogy a civil rádió képes-e a társadalmi kommunikáció folyamatába új tartalmat megjeleníteni, vagy hasonul a közszolgálati rádiók vagy a kereskedelmi rádiók témáihoz, sablonjaihoz. Vizsgálni kellett, hogy a civil rádió mennyiben felel meg a tömegkommunikáció leggyakrabban emlegetett funkcióinak: informálás, szórakoztatás, meggyőzés, kultúraközvetítés, azokat milyen átértelmezés után használja. Jelen van-e és milyen arányban a műsorszerkezetben a:

- Tájékoztató: információ, adat, hír, tény feldolgozása és terjesztése
- Vita-eszmecsere: közérdekű kérdésekben a megegyezéshez, meggyőzéshez szükséges tények és vélemények összegyűjtése, nyilvánosságra hozatala, cseréje.
- Szocializáció: a társadalmi beilleszkedéshez szükséges tudás, magatartásminták, normák és értékek, ismeretek megszerzésében való segítségnyújtás, a sokoldalú

személyiség kialakításában való részvétel, a társadalmi evidenciák átalakítása érdekében végzett tevékenység

- Kultúra, oktatás: a multikulturális felfogás kialakításában, elmélyítése érdekében végzett tevékenység, környezeti, nyelvi kultúra kialakításában való segítség ismeretterjesztéssel, hagyományápolással, ízlésfejlesztéssel
- Szórakoztatás: más médiumokban nem preferált művészeti tevékenységek, alkotások, szórakoztatási formák (sportágak, játék) közvetítése.

Megfigyelhető, hogy az évek során változnak a közösségi rádió által kínált tartalmak, ahogy más és más önkéntes csoportok érkeznek, a hangsúlyok eltolódnak. Kérdésként vetült fel, hogy az eredetileg létrehívó ok vagy probléma megoldása érdekében eltervezett kommunikációs cél megvalósul-e a gyakorlatban; mennyiben tér el a kínált tartalom a helyben elérhető más csatornák üzeneteitől és hogy vannak-e kizárólagosan a közösségi rádió által preferált tartalmak.

Hipotéziseim:

Lokalitás: A kisközösségi rádiók számára a törvényben biztosított keretek nem adnak megfelelő életteret. A helyben fellelhető anyagi, és emberi erőforrások szűkössége a közösségi rádiók rövid távú működését eredményezhetik.

Közönség: A kisközösségi rádiók adáskörzetben élő potenciális közönsége nem feltétlenül elkötelezett a civil rádiózás eszméje iránt. Amikor rádiót hallgat, az általa preferált tartalmakat keresi, melyek a kereskedelmi és bulvár jelleggel, a könnyed szórakozással írhatók le.

Adó: A közösségi rádiók a helyi médiarendszerben nem működhetnek elszigetelten, és csak civil vagy állami forrásokból; a számukra biztosított technikai és anyagi feltételek piaci versenyhelyzetbe kényszerítik.

Tartalom: A hallgatottsági versenyhelyzetre válaszként módosul a kínált tartalom, csorbul a közösségi rádiózás eszméje. A közösségi rádió hasonul a kereskedelmi rádiókhoz.

A disszertáció empirikus része Vas megye közösségi rádiós múltját és kisközösségi rádiós jelenét mutatja be, de nem nélkülözi a helyi médiarendszer rádiós szereplőinek jellemzését és a vizsgálat tárgyára vonatkozó közvetett és közvetlen befolyásoló hatások összefoglalását sem. A kutatás fő elemzési egységei a rádiók mint szervezetek, és a téma összetettségére tekintettel ahol mód nyílt rá, elemzési egységgé váltak azok a csoportok, amelyek a rádió működtetésében részt vesznek.

A kutatásba bevont négy közösségi rádió telephelyük szerint csoportosítva:

Szombathely: SzóKöz Rádió (1995-2005), és a Berzsenyi Rádió (2005-től folyamatosan működik); környezetként jellemzésre került a Rádió Szombathely és a Nyugat Rádió.

Őriszentpéter: Triangulum Rádió (2005-től folyamatosan működik)

Celldömölk: Rádió Cell (2005-től folyamatosan működik), környezetként bemutatásra kerül az Új Kemenesalja, és a két városi televízió.

Kutatási indítékom egyaránt leíró és magyarázó. A vizsgált időszakban 1993-2008-ig 15 év rádiós krónikája bontakozik ki. A 15 év viszonylatában nem vállalkozhattam teljes kronológiai leírásra, de az egyes szervezetek esetében a legfontosabb tényezők és mozzanatok rögzítésre kerültek. Törekedtem arra, hogy minél több azonos vizsgálati szempontot használjak az összehasonlítás-összehasonlíthatóság miatt. Ezt a 15 évet felölelő időszak változásai és súlyponteltolódásai némileg nehezítették. Így az elemzési szempontokban eltérések az időszak, a hely és a rádió sajátossága miatt adódnak, illetve esetenként az összefüggések könnyebb bemutatását segítik. Az esettanulmányokban izgalmas megfigyelni, hogy az egyes rádiók hogyan reagáltak a hasonló helyzetekre, mely tényezők együtt járása vagy hiánya mutatható ki a történések mögött, miért vettek az események több esetben is megközelítően azonos irányt, ezekből milyen általánosítások, következtetések vonhatók le, akár a többi közösségi rádió számára egyfajta tanulságként is.

A kutatás elemzési egységként többféle módszert is alkalmazott:

A SzóKöz Rádió esetében:

- dokumentumelemzés: alapító iratok, szerződések, adásmenetek, plakátok, szórólapok, újságcikkek, fotók, stb.
- személyes interjúk: vezetőkkel, stáb tagokkal, önkéntesekkel,
- egészen részt vevőként végzett megfigyelések: A SzóKöz Rádiónál önkéntesként 1994 végétől vettem részt a munkában, az 1995-ben elinduló adásokban mint hírszerkesztő, hírolvasó, és a csütörtöki ifjúsági adásnap állandó tagjaként szerepeltem 1998-ig. Ekkor a rádióval a napi személyes kapcsolat megszakadt, de a PhD tanulmányok kezdetekor újra felvettem a kapcsolatot és ekkortól folyamatosan történtek interjúk, illetve kaptam meg a dokumentumokat betekintésre.

A Berzsenyi Rádió esetében:

- dokumentumelemzés: pályázat, alapító iratok, szerződések, adásmenetek, plakátok, szórólapok, újságcikkek, fotók, stb.
- honlapon elhelyezett tartalmak elemzése: műsorleírások, heti műsormenetek, BeR magazin cikkei, hallgatottsági adatok, fotók, stb.
- SWOT analízis,
- egészen részt vevőként és megfigyelőként részt vevőként végzett megfigyelések: A Berzsenyi Rádiónál 2003-tól pályázat előkészítés, toborzás, a 2005-ben elinduló adásoktól napi szerkesztő, 2007-től főszerkesztőként veszek részt a munkában.

A Triangulum Rádió esetében:

- személyes interjúk: vezetőkkel, stáb tagokkal, önkéntesekkel,
- résztvevőként megfigyelő nézőpontból végzett terepmunka: A Triangulum Rádiónál 2006. áprilisában történt személyes látogatások és az ekkor végzett kutatás.
- kérdőíves kutatás: 2006. áprilisában, főként a rádió hallgatottságára és helyi elfogadottságára összpontosítva.

A Rádió Cell esetében:

- dokumentumelemzés: újságcikkek, fotók
- honlapon elhelyezett tartalmak elemzése: műsorleírások, heti műsormenetek, fotók, stb.
- személyes interjúk: a rádió vezetőjével és munkatársaival,
- résztvevőként megfigyelő nézőpontból végzett terepmunka: A Rádió Cellnél 2007. áprilisában végzett kutatás majd rá egy évre 2008. áprilisában végzett kutatás.
- kérdőíves kutatás: 2008. áprilisában főként a rádió hallgatottságára és helyi elfogadottságára összpontosítva, majd a kutatási beszámoló prezentálása 2008. június 19-én a rádió munkatársaival való újabb beszélgetést tett lehetővé.

A Berzsenyi Rádió, a Triangulum Rádió és Rádió Cell esetében értékes forrásnak bizonyult a Mercurius Alapítvány által 2007. novemberében rendezett I. Vas Megyei Kisközösségi Rádiós Találkozó, melynek résztvevőjeként személyes interjúkra nyílt lehetőség, valamint a rendezvény kerekasztal beszélgetésének teljes hangfelvétele rendelkezésemre állt. Újságírói, később főiskolai oktatói szerepemből adódóan számtalan olyan rendezvényen voltam jelen (konferenciák, sajtótájékoztatók, szerkesztőségi látogatások, szakmai estek), mely a kutatás témájához szervesen kapcsolódott, az itt gyűjtött információk is nyersanyagként szolgáltak.

A kutatás témájához, valamint a vizsgált szervezetekhez fűződő érintettségem olyan előnyökkel és hátrányokkal járt, melyet a kutatás során nem lehetett figyelmen kívül hagyni. A kutatás tervezése, az adatgyűjtés valamint a tanulmány írása során mindig igyekeztem megfelelni a szakmai normáknak, ahol érintettségem és a téma érzékenysége megkövetelte, csak írásos, ellenőrizhető dokumentumokat használtam.

A működő rádiók esetén az általam a legtöbb esetben választott módszer a terepkutatás volt. Az adatközlőtől kapott ismeretekkel, adatokkal alaposan körültekintően jártam el. Ismert, hogy az adatközlő közvetlen és személyes ismeretekkel bír a vizsgálat tárgyáról, de közlése a tények, a vélemények és az emlékek szövedéke. Ahhoz, hogy valami a tanulmányban tényként, adatként tüntessen fel, legalább két – lehetőleg egymástól teljesen független – forrásnak kellett rendelkezésre állnia. A legjobb esetben a szükséges adat dokumentumban szerepelt. Az egyes terepen végzett kutatások esetében jó módszernek bizonyult a kvótás mintavételezés. A mintavételezés a disszertáció egészét nézve vetette fel azt a kérdést, hogy a négy vasi közösségi rádión keresztül elérhető információk mennyiben reprezentálják az összes közösségi rádiós jelenségkört, és mennyiben általánosíthatóak. Megállapítható, hogy a feltárt jelenségek nagy hasonlóságot mutatnak, a leírtakra az ország más közösségi rádióinál is sor került/kerülhet. A kutatás a Vas megyei közösségi rádiózás krónikáját a vizsgálati idő periódusban megközelítően teljes körűen feltárja és leírja.

Főbb tudományos megállapítások, eredmények

Bár, a külföldi szakirodalom gazdagnak mondható, a közösségi rádiózás történetéről, a különböző földrészekben történt eltérő fejlődési utakról és gyakorlati példákról számol be, a hazai szakirodalom kevés, többnyire a közösségfejlesztés eszközeként foglalkozik a témával, illetve a gyakorlati működtetésre vonatkozóan ad praktikus tanácsokat. Létezik két országos felmérés is, amely a közösségi rádiózás állapotát mutatja, az egyiket az ORTT (2005. év végi adatokkal), a másikat a Civil Rádiózásért Alapítvány (2007. év eleji adatokkal) jegyzi. (A belőlük levonható következtetések a 7. fejezetben kaptak helyet.) Ezek a kutatások nem tértek ki olyan területekre, mint a közösségi rádiókat létrehívó társadalmi kommunikációs igény, az új kommunikációs eszközhöz fűzött várakozások és azok beteljesülése, a civil rádiók közéleti kommunikációban és a helyi médiarendszerben betöltött szerepe. Az említett két kutatási beszámoló sok hasonló eredményt tartalmazott, ami azt mutatja, hogy abban a két évben, 2005-2007 között érdemben nem változott a kisközösségi rádiós szféra helyzete. Ugyanaz az elhivatottság és lelkesedés mozgatja az alapítókat, de ugyanazok a problémák és gátak figyelhetők meg a működés során. A Vas megyei közösségi rádióknál végzett kutatásom eredményei részben aláhúzzák ezen megállapítások érvényét, jelentős mértékben azonban ki is egészítik ezt a képet.

Elméleti megállapítások:

- A települések szintjén különböző szintű nyilvánosságok egymást részben átfedő hierarchikus rendszerét találni, melyben a közösségi rádió csak az egyik lehetséges játékos. Játékos, mert Bourdieu után vallom, hogy a települések nyilvános szférái hazánkban (is) komoly stratégiai játszmák színterei, ahol a helyi érdekcsoportok érdekeket jelenítenek meg, befolyásolnak és kötnek szövetségeket. A disszertációban a települések szintjére általam használt nyilvánosság-fogalom Keane mikro nyilvánosság jellemzőiből, Bourdieu hatalmi, stratégiai terep felfogásából és a Klaus által hétköznapi, egyszerűbb nyilvánosságnak nevezett formációból áll össze. Helyi szinten ezen a terepen válik (részben) megfigyelhetővé a politika és a gazdasági élet szereplőinek összefonódása. A helyi médiumok által feldolgozott témák, felvetett ügyek, vagy éppen elhallgatott tartalmak kedvelt témái a hétköznapi egyszerűbb nyilvánossági színtereknek, ahol az állampolgárok visszajelzéseket adnak a „hatalomnak”. Ezek az üzenetek azonban csak ritkán jutnak el a nyilvánosság szervezett média szintjére. Ebben kap mozgásteret a közösségi rádió, mely egyrészt helyi állampolgárokból nyeri munkatársait, másrészt az aktív, figyelő közönség révén és személyes kapcsolatokon keresztül, témákat is nyújt számára. Témákat, melyek érdekesegek arra, hogy felvessék és megválaszolják. Ügyek, melyek nem maradhatnak a hallgatás és a titkok mezején. Ezt a civil küldetést – hitvallásuk szerint – a közösségi rádiók vállalják. A rádiózó közösségek az elmélet szerint az uralommentes kommunikáció terét hozhatják létre, megteremthetik egy olyan nyitott társadalom modelljét, melyben a társadalmi párbeszéd és a nyilvánossághoz való hozzáférés mindenki számára adott, a vélemények széles körben szabadon áramolhatnak. Ezen a szerepen keresztül a közösségi rádiók hozzájárulhatnak a társadalom demokratikus folyamatainak megerősítéséhez, a civil társadalom megszilárdításához.

- A társadalmi tőke magas szintje elősegíti a civil társadalom működését, az alacsony szintű társadalmi tőke gátolja illetve diszfunkcionális jelenségeket hív életre, pl. a civil társadalom szereplői olyan érdekcsoportokat alkotnak, melyek magánérdekek mentén működtetik a civil erőforrásokat. A civil rádiók alapítói leggyakrabban maguk is civil szervezetek, vagy olyan pályázók, akik vállalják a nem nyereségérdekelt műsorszórás biztosítását. A lokálisan szűkre szabott keretek azonban sokszor nem adnak elég erőforrást a hosszú távú működtetéshez. A működés során a kisközösségi rádióknak a pályázati célt teljesítve helyi erőkre támaszkodva, helyi munkatársakkal, helyi információkat kell közölni egy helyi közösségnek, mindeközben a civil rádiók alapítói leggyakrabban maguk is civil szervezetek. Ismerve a civil szféra forrás eloszlási anomáliáit kijelenthető, hogy a civil pályázati forrásokra támaszkodó rádiók finansziális helyzete nem megnyugtató. A helyben elérhető forrásokért és a hallgatókért is meg kell küzdeni a település más rádióadóival (ha vannak), illetve az országos rádiókkal is. Más szóval egy helyi rádió a médiapiacra kettős helyzetben van, hiszen a hallgatói piacon a hallgatókért, a reklámpiacon a hirdetőért versenyez. Az, hogy mégis elég csekély a hallgatottságuk és korlátozott a társadalmi (el)ismertségük, annak is betudható, hogy olyan versenybe kényszerültek, melyhez képletesen szólva nincsen felszerelésük és sok esetben nem ismerik a játékszabályokat sem. Hiányzik a szaktudás, mely komoly médiapartnerre tenné őket a piacon és a társadalom előtt is. A kiút a képzésen és a minőségi fejlődésen túl a műsorkínálat bizonyos mértékű hozzáigazításával a kereskedelmi rádiók és a reklámpiacra való kilépés felé mutat, de mindkét esetben kétséges a civil alapelvek fennmaradása.

- Az ideális önkéntes élénk társadalmi életet él, közügyek iránt érdeklődő és aktív polgár, aki értékrendjében és életminőségében a polgári hagyományokat követi. Ennek az ideáltípusnak a valóságban nálunk nincsen tömeges realitása. A kisközösségi rádiók azonban nem nélkülözhetik az önkénteseket akik leggyakrabban a műsorkészítésben vesznek részt. Az önkéntesek motivációi változatosak: önmegvalósítás, alkotás, valamilyen hiányállapot megoldása, mindenki más életvezetési probléma miatt választja a rádiót - és így a közösségi rádióknak és a közösségi rádiózásnak erőteljes pszichológiai kiegyensúlyozó szerepe van. Az önkéntesek megtartása és lelkesítése a rádiózó közösség erején múlik, többek között a rendezvények, rádiós képzések, stábgyűlések, kitüntetések szolgálják ezt a célt. Az önkéntesekkel való média munkának előnyeiként felsorolható, hogy az önkéntes új ötleteket hoz, lelkes, eredeti, megvalósítható a sokszínűség, a naprakészség, a változatosság, mindez szolidáris, együttgondolkodó közösségi szellemben. Hátrányként a pontatlanságot, megbízhatatlanságot, a műsorok elmaradását, a motiválási nehézségeket, a felelősségre vonás lehetetlenségét, szakmai felkészületlenséget jelölöm meg.

- A kisközösségi rádiók a technikai paraméterek révén erősen kötődnek a lokalitáshoz. Minden egyén és közösség máshogyan, más erősségű vagy gyengeségű szálakkal kapcsolódik környezetéhez, de a résztvevők az összekapcsolódással eredményesebben oldhatják meg problémáikat, érhetik el céljaikat. Az összekapcsolódás lényegi eleme a kommunikáció, mely történet-mesélésen alapul. A közösség történeteinek megosztása nélkül nem lehet közösséget építeni, a közösség a megosztott tudásra épül; folyamatosan definiálják és újradefiniálják, hogy pl. kik tartoznak a közösséghez, milyen az identitásuk, mik a vágyaik, milyen

élettapasztalatokat szereztek, mik a legfontosabb lehetőségek, melyek a fontos témák és melyek a kívánatos célok.

- A rádióknak a mai ember életében betöltött szerepe a közelmúltban jelentősen megváltozott. Az időmérleg vizsgálatokból kapott adatok mutatják, hogy a rádióhallgatásra átlagosan naponta fő tevékenységként 3 percet, párhuzamos tevékenységként 46 percet fordítanak; a televízió-nézéssel szemben, ami átlagosan 95 százalékban fő tevékenység, a rádiózás főleg melléktevékenység. Igazolódik az a tény, hogy rádiót akkor is hallgatnak, amikor más tevékenységet folytatnak: pl, munkavégzés, autóvezetés, olvasás, beszélgetés. A rádiózás bázisát egyre inkább az idősebb korosztályok adják: a 60-79 évesek hallgatják a rádiót a legtöbbit és a 18-29 évesek hallgatják a rádiót a legkevesebbet.

Empirikus vizsgálatok során nyert megállapítások:

- A vasi kutatások során kapott eredmények megmutatták, hogy a viszonylag kis létszámú közösségekben a lakosság mely témákat tartja érdeklegesnek, hogy valójában beszéljen róla, hogy helyben mi számít „érdekesnek”. Megfigyelhetővé vált, hogy a lakosság érdeklődése nem feltétlenül a „magasabb” elvárásoknak megfelelő, gyakran a hétköznapi élet egyszerű történései kötik le a figyelmet (családi ügyek, iskolai ünnepség, helyi botrány), és helyben más számít sláger-témának mint a megyei- vagy az országos médiumokban. Ebből a helyben érzékelhető információéhségből meríthet a közösségi rádió, egyrészt feldolgozandó témákat, mint teszi azt pl. a Triangulum Rádió Óriszentpéteren, akik az önkormányzati ülések közvetítésével és az ott elhangzottak feldolgozásával, háttérbeszélgetések és hírmagyarázatok szintjén elégítik ki a lakosság fogékony részének információigényét. Másrészt a helyi legkülönbözőbb nyilvánossági szintereken a helyben élő közösségi rádiósok is megfordulnak, személyes tapasztalatból, figyelmes szemlélődés során is kaphatnak ötleteket a műsorok tartalmához, illetve a közösségbe ágyazottság a közönséggel való kapcsolattartást is nagymértékben elősegíti.

- A vizsgált rádiók igyekeztek a műsorok felosztását és az egyes adásnapokra való elhelyezését az önkéntesek szabadidejéhez igazodva kialakítani. Ehelyett olyan stabil műsorszerkezet létrehozását tartom előnyösnek, melyben figyelembe veszik a hallgatói kör életkori megoszlását és az egyes időpontokhoz köthető potenciális hallgatótábor érdeklődésirányát. Több hallgatói visszajelzést eredményezett, ha a műsorok tematikája és adásba kerülésük időpontja igazodott a vélt hallgatói igényekhez, a vélt hallgatói kör délelőtti valamint délutáni megoszlásához és a különböző korosztályok eltérő érdeklődési köreihez.

- A helyi rádiókkal kapcsolatos legfontosabb elvárások vizsgálata kimutatta a kereskedelmi rádiós image-nek megfelelő szórakoztató funkció elsőbbségét, míg a pártatlanság és a pontosság viszonylag kevésbé fontos elvárásként jelentek meg. Az elvárások között megjelent az az evidencia, hogy a rádióműsorok a lakosság ügyeiről, problémáiról szóljanak, felhívja a figyelmüket az őket érintő programokra, foglalkozzon a helyi problémákkal, teljes körű tájékoztatást nyújtson a közérdekű hírekről, eseményekről. Általános kívánalomként fogalmazódott meg, hogy ezen kívül legyen változatos, szórakoztató és jó zenét játsszon. Ezen túlmenően az adatokból az is kitűnt, hogy az egyes rádióállomások hallgatói a kedvenc országos kereskedelmi rádióállomásuk arcképére formálnák a helyi rádiót, magas számban vannak szórakoztató elvárásaik a helyben működő rádióval szemben is. A

helyi közönség műsor- és témaigény vizsgálatából kiderült, hogy kedvenc műsортípusként a zenei műsorok szerepelnek, pl. Kívánságműsor illetve a Slágerlista. A második közkedvelt témacsoportba tartoznak a hírek, a helyi hírműsorok, helyi fejlesztésekkel foglalkozó vagy helyi érdekes emberekkel készült műsorok. Ezen túl a helyi közösség tagjainak fontos tartalmakra számítanak: pl. gyerekek iskolai műsorainak közvetítése, szavalóverseny, sporteredmények, hagyományörzés.

- A közszolgálati, a kereskedelmi és a közösségi rádiók összehasonlításakor kitűnt, hogy élményt nyújthatna a közösségi rádió a hallgatóknak, ha műsoraik minősége is versenyre kelhetne velük. A kisközösségi rádiós önkénteseknél a tudáshiány önképzéssel való megoldása nem járható út, mert egymástól tanulva a tévképzetek erősödnek meg, és így valójában is gátjává válnak a fejlődésnek, erre profi szakemberképzők lennének alkalmasak. Az önképzésnek viszont a csoportépítésben és a közösségfejlesztésben lehet nagy szerepe: az együtt tevékenykedés, a felelősségvállalás, a demokrácia tanulótérpévé teheti a közösségi rádiót. A közösségi rádiók többségéből hiányzó rendszeres stábértekezlet és műsorelemzés a konfliktuskerülési stratégiát mutatja, mivel a konfrontációk szétzilálnák a közösséget és a korlátozott számban fellelhető potenciális műsorkészítő miatt ez a rádió működésének ellehetetlenülését is eredményezheti. Tipikus veszélyhelyzet, hogy az értékelések hiányában, a visszajelzések nélkül a műsorkészítők magukra hagyatkozva dolgoznak és a színvonal csökken. Ehhez társul még az a tipikus túlvállalás, hogy a pályázatban jóformán csak komoly tartalmakat tüntetnek fel, a megvalósítás során aztán szembesülnek vele, hogy nemhogy hallgatója lenne ennek a tartalomnak, de készítője sem akad. A működés során így lassan az igények is lejjebb szállnak, a hallgatottság csekély voltát érezve a fásultság és a megszokottság lesz úrrá. A műsorkészítő képzetlensége, a pályázatban túlvállalt műsorok által behatárolt mozgáster, a hallgatói és vezetői visszajelzések hiánya, a „nem éri meg csinálni” érzése mind azok a tényezők, melyek a rádió megszűnéséhez vezetnek.

- A logisztikus növekedési folyamatok tipikus jegyei a vizsgált rádióknál megfigyelhetők voltak: A közösségi rádió megszületése pillanatában rendelkezik valamennyi lélettérrel és erőforrással, működése kezdetben az alapító tagok tevékenységén nyugszik, de a beinduló folyamatok vonzzák az önkénteseket, akiket az újdonság varázsa ragad meg. A rádió elkezd pezsögő életét, egyre több és jobb műsor készül, a rádió hírneve szárnyra kap, egyre többen gyűlnek köré. A rádió virágzása, növekedése megállíthatatlannak tűnik; de a működésnek gátat emel pl. az idővel fogyatkozó tér (pl. mert más rádiók is indulnak ugyanazon a településen), az idővel fogyatkozó erőforrások (pl. amortizáció miatt, vagy relatív forrásszűkösség miatt amikor a rádió szinte túlvállalja magát, vagy az emberi erőforrások kimerülése miatt). A közönség is telítődik, többé már nem vonzó újdonságról van szó, figyelme újabb médiumok vagy médiatartalmak felé fordulhat. A növekedés természetsszerűleg lassul majd megszűnik azon a legmagasabb szinten, amelyet még fenn tud tartani. Minden szervezet arra törekszik, hogy ezt az állapotot minél tovább fenn tudja tartani mielőtt végleg hanyatlásnak indul, illetve a hanyatló korszak elkerülésére proaktív magatartással állandó megújulásra törekszik. A közösségi rádiók esetében a folyamatos megújulás a műsorstruktúra váltással, az újabb önkéntesek folyamatos bevonásával, toborzással valósulhat meg. Érdemes a szervezet nyitott jellegét nem csak a szavak szintjén az ars poetica-ban, hanem a valóságban is megvalósítani.

Hipotéziseim és érvényességük:

Lokalitás: A kisközösségi rádiók számára a törvényben biztosított keretek nem adnak megfelelő életteret. A helyben fellelhető anyagi, és emberi erőforrások szűkössége a közösségi rádiók rövid távú működését eredményezhetik.

Ennek a hipotézisnek az érvényességét részben igazolták a kutatási eredményeim, de a rövid távra vonatkozó feltételezést át kellett gondolnom. Hiszen pl. a SzóKöz Rádió 10 éves működése, még ha idővel csak vegetálás is volt, nem nevezhető rövid távnak. Az azonban jól látszik, a Vas megyei kisközösségi rádiók mindegyikében megfigyelhető, hogy az 1-2 km sugarú adáskörzet annyira szűkre szabott, mind a potenciális közönséget tekintve, mind a helyben elérhető erőforrásokat tekintve, ami már a működtetést veszélyezteti. A civil rádiók alapítói leggyakrabban maguk is civil szervezetek, vagy olyan pályázók, akik vállalják a nem nyereségérdekeltektől műsorszórás biztosítását. Mivel a közösségi rádió a helyi erőkre támaszkodva, helyi munkatársakkal, helyi információkat közöl egy helyi közösségnek, a törvényben lokálisan szűkre szabott keretek sokszor nem adnak elég erőforrást a hosszú távú működtetéshez.

Közönség: A kisközösségi rádiók potenciális közönsége nem feltétlenül elkötelezett a civil rádiózás eszméje iránt. Amikor rádiót hallgat, az általa preferált tartalmakat keresi, melyek a kereskedelmi és bulvár jelleggel, a könnyed szórakozással írhatók le.

A hallgatók számáról pontos adatot egyik civil rádió sem tud mondani, mert általában nincs pénzük hitelesnek elfogadott hallgatottsági mérésekre. A vételkörzet lakónépesség száma meghatározható, de a hallgatók száma csak becsülhető, az aktuális rádióhallgatók száma esetleges. Ahogy a hallgatók számát sem tudni, legtöbb esetben nem tudni azt sem, hogy kikből áll a hallgatóság. Ebben a hipotézisben megfogalmazottak egyrészt a szakirodalomban visszatérő tendencia támasztja alá, mely szerint a nagyközönség érdeklődése a szórakoztató és a bulvár tartalmak felé fordul, így a magasabb tartalmak csak egy szűk közönség számára nyújtanak feldolgozható élményt. Másrészt az Óriszentpéteren és Celldömölkön készült hallgatói felmérés is a szórakoztató, könnyed vagy teljesen zenei tartalmak választását mutatták. Az országban jelenleg működő kisközösségi frekvenciák egy részén már ma is ún. kiskereskedelmi rádiók szólnak. Úgy tűnik a Rádió Cell pontosan ezen az úton halad.

Adó: A közösségi rádiók a helyi médiarendszerben nem működhetnek elszigetelten, a számukra biztosított technikai és anyagi feltételek piaci versenyhelyzetbe kényszerítik.

Ebben a hipotézisben megfogalmazottakat a vasi közösségi rádiók esetei alátámasztják. A civil rádiók számára hozzáférhető pályázati források szűkössége, az eljárás bonyolultsága, és az esélyek kiszámíthatatlansága miatt alternatív forrásokat kell keresni. Kínálkozó lehetőség a műsoróránként három perc értékesíthető reklámidő, ennek értékesítése azonban már piaci körülmények között történik, ahol kevésbé az a fontos, hogy mi az a cél amit a rádió megvalósítani szándékozik, vagy milyen hiányt pótol, sokkal fontosabb hogy mennyi hallgatót és milyen célcsoport szegmensben tud felkínálni a reklámozóknak. Ennek megállapítására, mérésére a közösségi rádiók teljesen felkészületlenek. A piacra lépve teljesen

ismeretlen terepen mozognak. Egy-egy olyan felmérés, amire a jelenleg is működő három kisközösségi rádiónál vállalkoztam, egyedi alkalomnak számított az életükben, amikor megismerhették a közönség reakcióját, a közönség számtalan aspektusban visszajelzést adott a rádiót működtető csoportnak, ami egyrészt további munkára inspirálta őket, másrészt kisebb-nagyobb változásokat indukált.

Tartalom: A hallgatottsági versenyhelyzetre válaszként módosul a kínált tartalom, csorbul a közösségi rádiózás eszméje. A közösségi rádió hasonul a kereskedelmi rádiókhoz.

Ezt a hipotézist a kutatás kezdetén nagyon renegát állításnak tartottam, mert közösségi rádiós szervezetek és körök többnyire töretlenül a civiltás és a hasznos közszolgálat eszméjében hisznek, és ezzel a látókörrrel vágnak bele az általuk is tanított és felbuzdított közösségek a rádiózásba. A gyakorlatban azonban gyorsan kiderül, hogy az eszme oly mértékben áll távol a közönségtől és sokszor a működtető közösség tagjaitól is, hogy ha fontos számukra a rádióhallgató véleménye, akkor az eredeti elképzelés szinte betarthatatlanná válik. Könnyű lenne a külső körülményeket hibáztatni egy-egy ilyen „kudarért”, de a civil rádiókat működtető közösségeken belül is vannak olyan tényezők, melyek az irányváltás felé mutatnak. Az önkéntesek, a helyben elérhető „szakemberek”, a településen működő konkurens médiumok, a helyi politikai szereplők, a személyes kapcsolatháló, a témák gazdagsága vagy szűkössége mind együtt játszik abban szerepet, hogy hogyan merre visz a rádió életútja.

A vizsgálatok során azonban beigazolódott, hogy a közösségi rádiók valódi helyi fórumként működnek, témaválasztásukban, a megszólaltatott interjúalanyok tekintetében, vagy akár a helyiek által kedvelt zene tekintetében. A tájékoztatás funkció tekintetében megtalálható náluk a napi hírblokk, heti összefoglalók. Vitákat és eszmecseréket közvetítenek közérdekű kérdésekben, tényeket és véleményeket gyűjtenek és hoznak nyilvánosságra a megegyezéshez, meggyőzéshez. Műsoraik egy része a szocializációt is szolgálja: főleg a társadalmi beilleszkedéshez szükséges tudás, ismeretek megszerzésében való segítségnyújtás, a sokoldalú személyiség kialakításában való részvétel, a társadalmi evidenciák átalakítása érdekében végzett tevékenységük tartozik ide. A többi médiumtól eltérően hangsúlyt fektetnek a kulturális sokszínűség ábrázolására, a multikulturális felfogás kialakítására, a helyi környezeti, nyelvi kultúra életben tartására, műsoraik hagyományápolással és ízlésfejlesztéssel is bírnak. A szórakoztató funkción belül a népszerű és közismert tartalmak mellett más médiumokban nem preferált művészeti tevékenységeket, alkotásokat is bemutatnak.

Megfigyelhető volt, hogy az évek során természetesen változnak a közösségi rádió által kínált tartalmak, ahogy más és más önkéntes csoportok érkeznek, a hangsúlyok eltolódnak. A változás akár tervezett is lehet, ahogy a néhány évente szükséges megújulás, frissítés új lendületet ad a médiumnak, a közönség kíváncsiságát is újra felkelti. A változás nem szükségszerű rossz, amit a közösségi rádiók elszenvednek, abból előnyt is lehet kovácsolni, a továbbélést biztosítani.

Az eredmények hasznosítása

Az adatok és esetleírások vizsgálata során legfőként hasonlóságokat és jelentős eltéréseket kerestem; így egyrészt valamiféle általános közösségi rádiós magatartásformát, akciót, szervezési elvet, közös szellemet próbáltam megmutatni, másrészt ugyanennyire kíváncsi voltam a különbségekre, amelyekkel a hasonló helyzeteket másként sikerült kezelniük. Ugyanakkor, mivel a terepkutatás inkább kvalitatív mint kvantitatív módszer, nem várható tőle nagy populációkra igaz leíró általánosítás vagy pontos előrejelzés. Ezt figyelembe véve eredményeim inkább ötleteket adnak, és további inspirációkat igényelnek, mintsem pontos receptek lennének, vagy végleges igazságokat közölnének.

A Vas megyei közösségi rádióknál végzett kutatásaim eredményének tudatában a következő ajánlásokat fogalmazom meg:

- szükséges a helyi rádió és a közösségi rádió fogalom tisztázása, szétválasztása. A törvényekben használt közösségi rádiós definíciók álljanak összhangban a közösségi rádiózás alapelveivel.

- szükséges a közösségi rádiózás jogi szabályozásának, törvényi kereteinek újragondolása, különös tekintettel a digitális átállásra és a web-rádiókra.

- szükséges a közösségi rádiózás technikai paramétereinek felülvizsgálata, módosítása abból a célból, hogy a rádiók adásai a jelenlegi hallgatói körnél nagyobb kört érjenek el, a potenciális hallgatóság felől a reális hallgatóság, a reális térségi- és települési viszonyok irányába kell elmozdulni.

- szorgalmazni és vizsgálni kell az analóg frekvenciák közösségi hasznosításának módját a digitális átállás időszakában.

- a közösségi rádiózást érintő szabályozási folyamatok kimunkálásában – beleértve a pályáztatás feltételei, fizetendő díjak, járulékok, stb. - a hazai szakmai szervezet (SZARÁMASZER) vegyen részt.

A disszertáció tartalomjegyzéke

BEVEZETÉS

HIBA! A KÖNYVJELZŐ NEM LÉTEZIK.

1. Nyilvánosság

- 1.1. A nyilvánosságról vallott különböző nézetek
 - 1.1.1. A nyilvánosság - mint eszmény
 - 1.1.2. A nyilvánosság – mint stratégiai terep
 - 1.1.3. A nyilvánosság – mint határmegvonás
 - 1.1.4. A nyilvánosság – mint résznyilvánosságok térbeli, hierarchikus rendszere **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**
- 1.2. Viták és kritikai megközelítések
 - 1.2.1. Az idealisztikus nyilvánosságkép kritikája
 - 1.2.2. A magánszféra és a közzsféra átértelmezése
 - 1.2.3. Nyilvánosság – jelenségek a cyber-térben **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

2. Civil társadalom

- 2.1. A társadalmi tőkétől a participatív demokráciáig
- 2.2. A hazai civil társadalom diszfunkcionális működése
- 2.3. Az ideális önkéntes alakjának körvonalazása
- 2.4. Az ideális önkéntes rádiós motivációi
 - 2.4.1. Az önkéntesség fokozatai: kontár, amatőr, szakember **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

3. A helyi médiarendszer meghatározó tényezői

- 3.1. A lokális közösség
 - 3.1.1. A lokális közösség kommunikációs formái
- 3.2. Helyi nyilvános színterek és a nyilvános témák
- 3.3. A helyi médiaverseny résztvevői és erőforrásai
- 3.4. A helyi rádiózás rendszere
 - 3.4.1. Helyi rádiós tipológia
 - 3.4.2. Helyi rádiós beruházáshoz szükséges erőforrások
 - 3.4.3. Helyi rádiós jövőképek **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

4. Átrendeződő szokások a médiafogyasztásban

- 4.1. A közönség időfelhasználása
- 4.2. A közönség érdeklődésiránya
- 4.3. A rádióhallgatásban bekövetkezett változások **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

5. Közösségi rádiózás

- 5.1. A közösségi rádiózás története
 - 5.1.1. Távoli földeken
 - 5.1.2. Hazai vizeken
- 5.2. Közösségi rádió: definíciók, elvek
- 5.3. A közösségi rádiózás hazai modelljei
- 5.4. Kis közösségi rádiós médiagazdaságtan
 - 5.4.1. Piaci szereplők közt
- 5.5. Jövőkép
 - 5.5.1. Együttműködés
 - 5.5.2. A digitális kihívás
 - 5.5.3. Kapcsolat a for profit világgal **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

6. A vizsgálat keretei

- 6.1. Empirikus előzmények
- 6.2. Módszertani megfontolások **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

7. A Vas megyei közösségi rádiók vizsgálata

- 7.1. Szombathelyi médiarendszerének bemutatása
 - 7.1.1. Rádió Szombathely
 - 7.1.2. Nyugat Rádió
 - 7.1.3. Magyar Rádió Szombathelyi Regionális Stúdiója
- 7.2. SzóKöz Rádió - Szombathely
 - 7.2.1. A rádió alakulásának története **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

7.2.2.	Az első működési zavarok	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.3.	Hallgatottság és reklám	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.4.	Szervezeti felépítés és munkatársi kör	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.5.	Konfliktusok a működés során	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.5.1.	Frekvencia és hallgatottság	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.5.2.	Zene és hallgatottság	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.5.3.	Ki rádiózhat és ki nem?	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.5.4.	Egyéb konfliktusok közül említésre méltó epizódok	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.6.	Rádió és politika kapcsolata	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.7.	Műsorstruktúra	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.8.	A bukáshoz vezető út	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.8.1.	Az utolsó napok történései	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.8.2.	A pontozás háttere és a viták forrása	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.2.8.3.	Lesz visszaút?	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.3.	Berzsenyi Rádió - Szombathely	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.3.1.	A rádió alakulásának története	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.3.2.	SWOT analízis	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.3.2.1.	Erősségek	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.3.2.2.	Gyengeségek	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.3.2.3.	Lehetőségek	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.3.2.4.	Veszélyek	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.3.3.	Szervezeti felépítés és munkatársi kör	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.3.3.1.	Folyamatos megújulásban	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.3.4.	Hová tartunk?	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.	Triangulum Rádió - Óriszentpéter	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.1.	Óriszentpéter bemutatása	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.2.	A kutatás módszere	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.3.	A rádió alakulásának története	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.4.	Infrastruktúra	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.5.	Szervezeti felépítés és munkatársi kör	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.6.	Műsorstruktúra	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.7.	Rádió és politika kapcsolata	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.8.	Hallgatottsági alapadatok	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.9.	Helyi elvárások úgy általában egy helyi rádióval kapcsolatban	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.10.	A Triangulum Rádióval való elégedettség	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.11.	A Triangulum Rádió arculata	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.12.	Közönségkapcsolatok	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.4.13.	A közönség műsor- és témaigénye	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.	Rádió Cell - Celldömölk	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.1.	Celldömölk bemutatása	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.2.	A kutatás módszere	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.3.	Celldömölk médiarendszerének bemutatása	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.4.	A rádió alakulásának története	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.5.	Infrastruktúra	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.6.	Szervezeti felépítés és munkatársi kör	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.7.	Műsorstruktúra	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.8.	Hallgatottság és reklám	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.9.	Hallgatottsági alapadatok	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.10.	Helyi elvárások úgy általában egy helyi rádióval kapcsolatban	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.11.	A Rádió Cell-el való elégedettség	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.12.	A Rádió Cell arculata	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.13.	Közönségkapcsolatok	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
7.5.14.	A közönség műsor- és témaigénye	Hiba! A könyvjelző nem létezik.

ÖSSZEGZÉS

HIBA! A KÖNYVJELZŐ NEM LÉTEZIK.

BIBLIOGRÁFIA

19

MELLÉKLETEK

HIBA! A KÖNYVJELZŐ NEM LÉTEZIK.

A disszertáció bibliográfiája

Nyomtatott információforrások:

- Almond, Gabriel – Verba, Sidney (1963) *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton, Princeton University Press
- Angelusz Róbert – Tardos Róbert (2004) Túl az egyötödön – a tudás vagy az élménytársadalom felé? Jel-Kép 2004/2.
- Angelusz Róbert (2000) *A láthatóság görbe tükrői*. Budapest, Új Mandátum
- Angelusz Róbert (1983) *Kommunikáló társadalom*. Budapest, Gondolat
- Antal László (1976) *A tartalomelemzés alapjai*. Budapest, Magvető
- Babbie, Earl (2003) *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest, Balassi Kiadó
- Bajomi-Lázár, Péter (2006) *Média és társadalom*. Budapest, Antenna Könyvek
- Bajomi-Lázár, Péter (ed.) (2005) *Magyar médiatörténet a késő Kádár-kortól az ezredfordulóig*. Budapest, Akadémiai Kiadó
- Bajomi-Lázár, Péter (2005) *A politika mediatisálódása és a média politizálódása*. Médiakutató, 2005. nyár
- Bajomi-Lázár, Péter (2004) *A magyarországi helyi rádiók működése, támogatásuk lehetséges irányai és hatása*. Médiakutató, 2004. tél
- Bajomi-Lázár, Péter (2001) *Média, hatalom – A médiaimperializmus tézise*. Médiakutató, 2001. tavasz
- Bajomi-Lázár Péter (2000) *Közszolgálati rádiózás Nyugat Európában*. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó
- Bajomi-Lázár, Péter (1998) *A monopólium után. Az olaszországi rádiózás útja*. Jel-Kép, 1998/3.
- Bajomi-Lázár, Péter (1998) *Helyi rádiók pályázat előtt és után*. In: Cseh, Gabriella – Enyedi Nagy, Mihály – Soltészky, Tibor (eds.) (1998) *Médiakönyv*. Budapest, ENAMIKÉ, p. 65-70
- Bajomi-Lázár, Péter (1997) *A kalózádiók öröksége*. Média-Kábel-Műhold, 1997. július-augusztus, p. 9-10.
- Bajomi-Lázár, Péter (1997) *A gerilla rádióktól a kereskedelmi hálózatokig. A helyi rádiók Franciaországban*. Jel-Kép, 1997/2.
- Balázs Géza (1997) *A média nyelvhasználatának néhány jellegzetessége*. In: Terestyéni, Tamás (ed.) (1997) *Médiakritika. Tanulmányok a média kritikai megközelítései témaköréből*. Budapest, Osiris Kiadó, MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, p.245-250.
- Balázs Géza (1995) *Újságírás, rádiózás*. Budapest, DUE
- Balogh Bence - Mészáros Geyza - Sebestyén István (eds.). (2003) *Módszer és gyakorlat. A nonprofit statisztika 10 éve: 1992-2002*. Budapest, NIOK
- Barbier, Féderic – Lavenir, C.B. (2004) *A média története*. Budapest, Osiris
- Bayer, Judit (2005) *A közélet és a közszereplés fogalmának változásai a webes társadalomban*. Médiakutató, 2005. ősz
- Becskeházy Attila – Kuczi Tibor (1992) *A nyilvánosságról*. Szociológiai Szemle. 1992/4. p. 39-51.
- Béres István – Horányi Özséb (eds.). (1999) *Társadalmi kommunikáció*. Budapest, Osiris Kiadó
- Bierhoff, Hans W. – Klein, Renate (1995) *A proszociális viselkedés*. In: Hewstone, M. – Stroebe, W. – Codol, J. – Stephenson, G. (eds.) (1995) *Szociálpszichológia*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 272-287.p.
- Biró Endre (2004) *Nonprofit Szektor Analízis*. Budapest, EMLA Környezeti Management és Jog Egyesület
- Bourdieu, Pierre (1998) *Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke*. (1983) In: Lengyel Gy. – Szántó Z. (eds.) *Tőkefajták: A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája*. Budapest, Aula
- Buda Béla (1994) *A közösség gyógyító ereje*. In: *Mentálhigiéne. A lelki egészség társadalmi, munkaszervezeti, pszichokulturális és gyakorlati vetületei. Tanulmánygyűjtemény*. Budapest, Animula Kiadó
- Buda Béla – Sárközy Erika (eds.). (2001) *Közéleti kommunikáció*. Budapest, Osiris
- Carey, James W. (1995) *The Press, Public Opinion, and Public Discourse*. In: Glasser, Theodore L. – Salmon, Charles T. (eds.) *Public Opinion and the Communication of Consent*. The Guilford Press, New York. p.373-403.
- Castells, Manuel (2005) *Az információ kora – Gazdaság, társadalom és kultúra I-II*. Budapest, Gondolat Könyvkiadó

- Coleman, James S. (1998) *A társadalmi tőke az emberi tőke termelésében.* (1988) In: Lengyel Gy. – Szántó Z. (eds.) *Tőkefajták: A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája.* Budapest, Aula
- Cs. Kádár Péter (2004) *Közösségi rádiózás.* Budapest, Magyar Rádió
- Csányi Vilmos (1999) *Az emberi természet, humánológia.* Budapest, Vince Kiadó
- Csányi Vilmos (2000) *Van ott valaki?* Budapest, Typotex Kiadó
- Császi Lajos (2003) *A média tabloidizációja és a nyilvánosság átalakulása.* Politikaitudományi Szemle, 2003/2.
- Császi Lajos (2002) *A média rítusai.* Budapest, Osiris.
- Császi Lajos (2001) *A rituális kommunikáció neodurkheimi elmélete és a média.* Szociológiai Szemle, 2001/2. p. 3-15.
- Cseh, Gabriella – Enyedi Nagy, Mihály – Soltészky, Tibor (eds.) (1998, 1999, 2000, 2001) *Médiakönyv.* Budapest, ENAMIKÉ
- Cseh-Szombathy László – Ferge Zsuzsa (eds.). (1975) *A szociológiai felvétel módszerei.* Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó
- Cserháti Ákos (2006) *Az önkéntesség motivációi és az önkéntesség egy különleges terepe: a közösségi rádió.* Civil Szemle. 2006/2. 17-34.p.
- Curran, James – Gurevitch, Michael (eds.) (2005) *Mass Media and Society.* Hodder Education
- Czike Klára (2001) *Önkéntesség számokban.* Esély, 2001/6.
- Czike Klára – Bartal Anna Mária (2004) *Nonprofit szervezetek és önkéntesek – új szervezeti típusok és az önkéntes tevékenységet végzők motivációi.* Piliscsaba, PPKE-zárótanulmány
- Czike Klára – Kuti Éva (2006) *Önkéntesség, jótékonyág, társadalmi integráció.* Budapest, Nonprofit Kutatócsoport és Önkéntes Központ Alapítvány
- Delaspre, Pierre (1999) *Kommunikáció – fogyasztás vagy emancipáció?* In: Péterfi Ferenc (ed.) (1999) *Szabodon.* Budapest, Szabodon. p.18.
- Deme László (1997) *A tömegtájékoztató eszközök nyelvi felelőssége.* In: Terestyéni, Tamás (ed.). (1997) *Médiakritika. Tanulmányok a média kritikai megközelítéseinek témaköréből.* Budapest, Osiris Kiadó, MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, p.237-244.
- Dewey, John (1946) *The Public and Its Problems: An Essay in Political Inquiry.* Gateway Books
- Dobák Miklós (2002) *Szervezeti formák és vezetés.* Budapest, KJK-Kerszöv
- Dunbar, Robin (1996) *Grooming gossip, and the evolution of language.* Cambridge, Harvard University Press
- Dunbar, Robin (1993) *Co-evolution of neocortex size, group size and language in humans.* Behavioral and Brain Sciences 16 (4): p. 681-735.
- Enyedi Nagy Mihály-Polyák Gábor- Sarkadi Ildikó (eds.). (2002) *Médiakönyv.* Budapest, ENAMIKÉ
- Eszenyi Miklós (2000) *Hogyan lehetsz rádiós? Bevezetés a rádiós újságírásba.* Rónai Művelődési Központ
- Falussy Béla (1997) *Média az idő mérlegén.* Jel-Kép 1997/3.
- Falussy Béla (2000) *Mire fordítjuk az időnket?* OTKA. (http://www.otka.hu/index.php?akt_menu=2921)
- Ferenc Zoltán (2001) *A helyi társadalmak kommunikációs stratégiáiról.* In. Buda Béla – Sárközy Erika (eds.) (2001) *Közéleti kommunikáció.* Budapest, Akadémiai Kiadó
- Fogg, Ally – Korbel, Phil – Brooks, Cathy (2008) *Közösségi Rádiós Túlélőkészlet.* Budapest, SZARÁMASZER
- Fokasz, Nikosz – Fokasz Oresztész (2004) *Hullámverés. Terjedési folyamatok a médiában.* Szociológiai Szemle 2004/4. p.87-94.
- Fraser, Colin – Estrada, Sonia Restrepo (2001) *Community Radio Handbook.* Paris, UNESCO
- Fraser, Nancy (1990) *Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy.* Social Text, No.25/26: p.56-80.
- Fraser, Nancy (1989) *Unruly Practices.* University of Minnesota Press
- Friedland, L.A. (2001) *Communication, community, and democracy: Toward a theory of the communicatively integrated community.* Communication Research, 2001/28. p.358-391.
- Gálik Mihály (2005) *A média átváltozásai – visszatekintés és jövőkép.* Jel-Kép 2005/4.
- Gálik Mihály (2004) *Médiagazdaságtan.* Budapest, Aula Kiadó
- Geertz, Clifford (2001) *Az értelmzés hatalma.* Budapest, Osiris Kiadó

- Gerbner, George (2000) *A média rejtett üzenete*. Budapest, Osiris – MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport
- Gergely András (1993) *Önszerveződő társadalom I-II*. Comitatus, 1993/1-2.
- Giddens, Anthony (2000) *Elszabadult világ. Hogyan alakítja át életünket a globalizáció?* Budapest, Perfect
- Glózer Rita (2006) *A nyilvánosság modelljének alakváltozásai a rendszerváltás utáni évtizedben*. Jel-Kép, 2006/1.
- Glózer Rita (2000) *Civil szervezetek kommunikációelméleti keretben*. Civil Évkönyv, Budapest, Európa Ház
- Glózer Rita (2000) *Kihívások és kockázatok a civil szervezetek működésében*. In: www.magyarpaxromana.hu/kiadvanyok/csalad/glozer.htm
- Gordon, C.W. – Babchuk, N. (1959) *A Typology of Voluntary Association*. American Sociological Review. Vol. 24. 22-29.
- Gosselin, Tania (2003) *Minority Media in Hungary and Slovenia*. Ljubljana, The Peace Institute
- Gosselin, Tania (2003) *Mi határozza meg a helyi médiumok számát?* Médiakutató, 2003/tavaszi, p.103-118.
- Gosztonyi Gergely (2007) *Kisközösségi rádiók Magyarországon*. Médiakutató, 2007/ősz.
- Gosztonyi Gergely (ed.) (2007.) *Kisközösségi rádiók Magyarországon*. (teljes kutatási beszámoló mellékletekkel) Budapest, Civil Rádiózásért Alapítvány
- Gosztonyi Gergely (2003) *A közszolgálati médiafelügyelet Európában és Magyarországon*. Jel-Kép, 2003/1.
- György, Péter (2005) *Közszolgálat a globális technokultúra korában*. Médiakutató, 2005. tavasz
- György Péter (1997) *Neoliberalis válaszképtelenség, avagy milyen társadalmi nyilvánosságot akarhatunk*. In: Terestyéni, Tamás (ed.). (1997) *Médiakritika. Tanulmányok a média kritikai megközelítéseinek témaköréből*. Budapest, Osiris Kiadó, MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, p. 79-91.
- Hábencius Judit (2001) *Az önkéntesség személyes és közösségi motivációi*. In: *Adni=kapni. Tanulmányok az Önkéntesek Nemzetközi Évének magyarországi kutatásaiból*. Grafit Public Kiadó
- Habermas, Jürgen (2001) *A kommunikatív etika*. Budapest, Új Mandátum
- Habermas, Jürgen (1999) *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása*. Budapest, Osiris Kiadó
- Habermas, Jürgen (1998) *Filozófiai diskurzus a modernségről*. Budapest, Helikon Kiadó
- Habermas, Jürgen (1994) *Válogatott tanulmányok*. Budapest, Atlantisz
- Halácsy Péter – Vályi Gábor – Wellman, Barry (eds.). *Hatalom a mobiltömegek kezében*. Budapest, MOKK
- Hamp Gábor – Horányi Özséb (eds.). (2005) *Szöveggyűjtemény a társadalmi kommunikáció tanulmányozásához*. Budapest, Műegyetemi Kiadó
- Harcza István – Sebők Csilla (2002) *A népesség időfelhasználása 1986/87-ben és 1999/2000-ben*. Budapest, KSH
- Hardy, B. – Loges, W.E. – Ball-Rokeach, Sandra J. (2005) *Radio as a succesful local storyteller in Los Angeles: A case study of KKBT and KPCC*. Journal of Radio Studies, 2005/12. p.156-181.
- Hargitai Henrik (ed.). (2004) *Kisközösségi rádiók kézikönyve*. Budapest, Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete
- Heller Mária (2001) *Új kommunikációs helyzetek és szükségletek: a hierarchikus nyilvánosság kialakulása*. In: Nyíri Kristóf (ed.) (2001) *Mobil információs társadalom*. Budapest, MTA Filozófiai Kutatóintézete
- Heller Mária – Némédi Dénes – Rényi Ágnes (1992) *Nyilvános stratégiák és nyilvános szabályok*. Szociológiai Szemle. 1992/4. p. 53-60.
- Heller Mária - Némédi Dénes - Rényi Ágnes (1990) *Vázlat a nyilvánosság-fogalom értelmezéséhez*. In: *Tükör által homályosan*. (1990) Budapest: MTA Társadalomtudományi Intézete, p. 111-123.
- Hewstone, M. – Stroebe, W. – Codol, J. – Stephenson, G. (eds.) (1995) *Szociálpszichológia*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Horányi Özséb (2007) *A kommunikáció mint participáció*. Budapest, AKTI Typotext
- Horányi Özséb (ed.). (2003) *A kommunikatív jelenség*. Budapest, Generál Press Kiadó
- Horányi Özséb (ed.). (2003) *Kommunikáció I-II*. Budapest, General Press
- Horányi Özséb – Béres István (eds.). (1999) *Társadalmi kommunikáció*. Budapest, Osiris
- Horányi Özséb (1997) *Az információs társadalom koncepciójától az információ kultúrája felé*. Európai szemmel. 1997/1. p.12-27.
- Jenei Ágnes (2001) *Miből lesz a hír? A televíziós hírgyártás szervezetszociológiai vizsgálata*. Médiakutató, 2001/3.

- Keane, John (2004) *A civil társadalom – régi képzetek, új látomások*. Budapest, Typotex
- Keane, John (1999) *Média és demokrácia*. Budapest, Helikon.
- Kim, Yong-Chan – Ball-Rokeach, Sandra J. (2006) *Civic Engagement From a Communication Infrastructure Perspective*. Communication Theory, 2006/16. p.173-197.
- Kiss Endre (1997) *Írott és íratlan demokrácia és a poszt-szocialista média-problematika*. In: Terestyéni, Tamás (ed.). (1997) *Médiakritika. Tanulmányok a média kritikai megközelítéseinek témaköréből*. Budapest, Osiris Kiadó, MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, p. 63-70.
- Knut, L. (1997) *Media, religion and democratic participation: Community communication in Zimbabwe and Norway*. Media, Culture and Society, 1997/19. p.29-45.
- Kondor Zsuzsanna – Fábri Gy. (eds.). (2003) *Az információs társadalom és a kommunikációtechnológia elméleti kulcsfogalmai*. Budapest, Századvég
- Krippendorf, Klaus (1995) *A tartalomelemzés módszertanának alapjai*. Budapest, Balassi
- Kunczik, Michael (2001) *Western Concepts of Press Freedom Applicable in New Democracies?* In: Bajomi-Lázár, Péter – Hegedűs, István (eds.) (2001) *Media&Politics*, Budapest, Új Mandátum
- Kuti Éva (1997) *Az önkéntes munka terjedelme és irányai*. In: Landau Edit (ed.). (1997) *Az államtalanítás dilemmái: munkaerőpiaci kényszerek és választások. Változások a privatizáció, a munkaformák és a szociális ellátás terén*. Budapest, Aktív Társadalom Alapítvány
- Kuti Éva (1997) *A hasznosság tudata önbizalmat ad*. Parola. 1997/1. 14-15.p.
- Kuti Éva – Marschall Miklós (eds.) (1991) *A harmadik szektor*. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport
- Kuti Éva – Marschall Miklós (1991) *A nonprofit szektor fogalma*. Esély. 1991/1.
- Lakossági adományozás és önkéntes munka*. (1995) Budapest, KSH és Nonprofit Kutatócsoport
- Landau Edit (ed.). (1997) *Az államtalanítás dilemmái: munkaerőpiaci kényszerek és választások. Változások a privatizáció, a munkaformák és a szociális ellátás terén*. Budapest, Aktív Társadalom Alapítvány
- László János (1999) *Társas tudás, elbeszélés, identitás. A társas tudás modern szociálpszichológiai elméletei*. Budapest, Scientia Humana-Kairosz
- Lengyel Gy. – Szántó Z. (eds.) *Tőkefajták: A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája*. Budapest, Aula
- Linz, Juan J. (2006) *Robert Michels, Political Sociology and the Future of Democracy*. Transaction Publishers
- Mason, Jennifer (2005) *A kvalitatív kutatás*. Budapest, Jászöveg Műhely Kiadó
- Márkus Mária (1992) *A szükségletek politizálódása: szükségletek, társadalmi mozgalmak és civil társadalom*. In: Szociológiai Szemle 1992/3. p.43-55.
- McQuail, Denis (2003) *A tömegkommunikáció elmélete*. Budapest, Osiris
- Mészáros, Zoltán (1999) *Rádiózni egy helyben*. In: Cseh, Gabriella – Enyedi-Nagy, Mihály – Soltészky, Tibor (eds.) (1999) *Médiakönyv*. Budapest, ENAMIKÉ, 112.p.
- Meyrowitz, Joshua (2003) *Médiuumelmélet*. In: Kondor Zsuzsanna – Fábri Gy. (eds.). (2003) *Az információs társadalom és a kommunikációtechnológia elméleti kulcsfogalmai*. Budapest, Századvég
- Meyrowitz, Joshua (1985) *No Sense of Place: The Impact of Electronic media on Social Behavior*, Oxford University Press
- Miszlivetz Ferenc (2007) *Mi lett veled Magyarország?* ISES füzetek 4. Társadalomtudományok és Európa-tanulmányok Intézet, Szombathely-Kőszeg.
- Miszlivetz Ferenc (2005) *A civil társadalom nyomvonalai az új európai térben*. In: Miszlivetz Ferenc (2005) *Az európai konstrukció. Egy új szuverén születése?* Szombathely, Savaria University Press. p.39-56.
- Miszlivetz Ferenc (2005) *Miért is kell újra kitalálnunk Közép-Európát és vele együtt Magyarországot?* In: Miszlivetz Ferenc (2007) *Mi lett veled Magyarország?* ISES füzetek 4. Társadalomtudományok és Európa-tanulmányok Intézet, Szombathely-Kőszeg. p.19-28. (<http://www.talaljuk-ki.hu/index.php/article/articleview/415/1/9/>)
- Némédi Dénes (1990) *Adalékok a nyilvánosság-fogalom kritikájához*. In: *Logosz*. Budapest, ELTE Szociológiai és Szociálpolitikai Intézet. p. 113-129.
- Noam, Eli (1996) *Media Concentration in the United States: Industry Trends and Regulatory Responses*. Communication and Strategies. 1996/4.
- Norris, Pippa (2000) *A Virtuous Circle: Reinventing Political Activism*. Cambridge, Cambridge University Press

- (<http://ksghome.harvard.edu/~pnorris/Books/virtuous%20Circle.htm>)
- Nyíri Kristóf (ed.) (2001) *Mobil információs társadalom*. Budapest, MTA Filozófiai Kutatóintézete
- O Sullivan, Tim – Dutton, Brian – Rayner, Philip (2002) *Médiaismeret*. Budapest, Korona
- Padovani, Cinzia – Tracey, Michael – Lustyik, Katalin (2001) *A közszolgálati média helyzete – nemzetközi kitekintés*. MédiaKutató, 2001. tél
- Papacharissi, Zizi (2002) *The Virtual Sphere – The Internet as a Public Sphere*. In: *New Media and Society*, 2002. Vol.4, No.1. p.9-27.
- Pataki Ferenc (ed.). (1980) *Csoportlélektan*. Budapest, Gondolat Könyvkiadó
- Perrow, Charles (1994) *Szervezetpszichológia*. Budapest, Osiris-Századvég
- Perse, E.M. (1990) *Media involvement and local news effects*. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 34(1), p.17-36
- Péterfi Ferenc (2003) *Az önkéntességről*. In: *Önkéntesség Magyarországon – konferenciakötet*. Önkéntes Központ Alapítvány (http://www.onkentes.hu/formanyom/Az_onkentessegrol-_Peterfi_Ferenc.doc)
- Péterfi Ferenc – Huszerl József (eds.) (2003) *Legalább emyit a kisközösségi rádiózásról*. Budapest, SZARÁMASZER
- Péterfi Ferenc (ed.) (1999) *Szabadon*. Budapest, Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete
- Péterfi Ferenc (ed.) (1992) *A közösségi rádiózásról*. Budapest, Parola Füzetek
- Picard, Robert G. (2004) *Commercialism and Newspaper Quality*. *Newspaper Research Journal*, Vol.25, No.1. 2004/winter p.54-65.
Forrás: <http://www.robertpicard.net/PDFFiles/commercialismquality.pdf>
- Price, Monroe, E. (1998) *A televízió, a nyilvános szféra és a nemzeti identitás*. Budapest, Magvető
- Putnam, Robert D. (1995) *Bowling Alone: America's Declining Social Capital*. *Journal of Democracy*, January, 1995. 65-78.
- Putnam, Robert D. (1996) *The Strange Disappearance of Civic America*. *American Prospect*, No.24.
- Putnam, Robert D. (2000) *Bowling alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York, Simon and Schuster
- R. Nagy, András – Soha, Krisztián (2007) *A helyi rádiós piac története és jelenlegi helyzete*. *Kreatív*, XI./7-8.
- Rosengren, Karl Erik (2004) *Kommunikáció*. Budapest, Typotex
- Rubin, Alan M. – Step, Mary M. (2000) *Impact of Motivation, Attraction, and Parasocial Interaction on Talk-Radio Listening*. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 44(4), p. 635-655.
- S. Nagy Katalin – Orbán Annamária (eds.) (2008) *Értékek és normák interdiszciplináris megközelítésben*. Budapest, Gondolat Kiadó
- Schulze, Gerhard (2000) *Élménytársadalom. A jelenkor kultúrszociológiája*. *Szociológiai Figyelő*, 2000/1-2, 4.
- Seidman, Irving (2003) *Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer*. Budapest, Műszaki Könyvkiadó
- Sherif, M. (1964) *A vonatkoztatási csoport fogalma az emberi kapcsolatokban*. In: Pataki Ferenc (ed.). (1980) *Csoportlélektan*. Budapest, Gondolat Könyvkiadó
- Siklaci István (2006) *Vélemények mélyén: a fókuszcsoport módszer, a kvalitatív közvélemény-kutatás alapmódszere*. Budapest, Kossuth Kiadó
- Silverstone, Roger (1999) *A közönségről*. Replika, 1999/38.
- Simon János (2003) *A magyar választói aktivitás és közömbösség. A politikai részvétel és távolmaradás alakulása Magyarországon az elmúlt 15 évben*.
Forrás: (<http://www.politikatudomany.hu/dokumentumok/hallgatoi/0001Zarotanutmany4Vegleges.doc>)
- Sükösd Miklós – Csermely Ákos (2001) *A hír értékei*. Budapest, Média Hungária
- Szalai Júlia (1997) *Önkéntes munkák és fizető foglalkozások*. In: Landau Edit (ed.). (1997) *Az államtalanítás dilemmái: munkaerőpiaci kényszerek és választások. Változások a privatizáció, a munkaformák és a szociális ellátás terén*. Budapest, Aktív Társadalom Alapítvány
- Szombati Béla (2002) *Erősítenek a helyi rádiók!* In: Enyedi Nagy Mihály-Polyák Gábor- Sarkadi Ildikó (eds.). (2002) *Médiakönyv*. Budapest, ENAMIKÉ
- Tamás Pál (1997) *A tematizációról*. In: Horányi Özséb (ed.) *Társadalmi kommunikáció*. Budapest, Osiris Kiadó. p. 139-151.
- Tamás Pál - Zsolt Péter (1997) *A társadalmi kommunikáció szociológiájáról*. In: Horányi Özséb (ed.) *Társadalmi kommunikáció*. Budapest, Osiris Kiadó. p. 245-263.
- Tamás Pál (1997) *A hatalmi viszonyok átalakulása a szerkesztőségekben*. In: Terestyéni, Tamás (ed.). (1997) *Médiakritika. Tanulmányok a média kritikai megközelítései témaköréből*. Budapest, Osiris Kiadó, MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, p. 92-104.

- Tardos Róbert (1995) *Kapcsolathálazati megközelítés: új paradigma?* Szociológiai Szemle, 1995/4. p.73-80.
- Terestyéni, Tamás (2006) *Kommunikációelmélet. A testbeszédtől az internetig.* Budapest, AKTI-Typotex.
- Terestyéni Tamás (2004) *A magyar média jelenében feltárható kulturális és morális érték kultivációk.* Jel-Kép, 2004/3. p.59-100.
- Terestyéni, Tamás (1997) *A közszolgálatosság követelményeinek értelmezése különös tekintettel a médiatörvény előírásaira.* Jel-Kép, 1997/2.
- Terestyéni, Tamás (ed.). (1997) *Médiakritika. Tanulmányok a média kritikai megközelítéseinek témaköréből.* Budapest, Osiris Kiadó, MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport
- Thaller, Christian (2001) *Geschichte des Kinderradios in Österreich.* In: Paus-Haase, Ingrid – Eckstein, Kirstin – Bollig, Sebastian. (eds) *Kinder und Jugendmedien in Österreich.* Wien, öbv&hpt. p.10-23.
- Tocqueville, Alexis de (1983) *A demokrácia Amerikában. Válogatás.* Budapest, Gondolat
- Toffler, Alvin (2001) *A harmadik hullám.* Információs társadalom A-Z-ig sorozat. Budapest. Typotex
- Tóth Judit (2001) *Szóla Rádió. Közösségi rádiózás Debrecenben.* Médiakutató 2001/6sz
- Tönnies, Ferdinand (1983) *Közösség és társadalom.* (1887) Budapest, Gondolat Kiadó
- Utasi Ágnes előadása (2007) In: Mészáros Zsuzsa – Péterfi Ferenc (eds.) *Összefoglaló a Közösségfejlesztő V. Nyári Egyetemről.* Parola 2008/3.
- Utasi Ágnes (2002) *A bizalom hálójá. Mikro-társadalmi kapcsolatok, szolidaritás.* Budapest, Új Mandátum Kiadó
- Utasi Ágnes (1998) *A civil szerveződések mint társadalmi kapcsolatok.* In: Jávorszki A.-Paudics I. (eds.). (1998) *Az elhagyott erő.* Kaposvár, p.177-190.
- Utasi Ágnes (1997) *Demokratikus részvétel és a hatalom erkölce.* Szociológiai Szemle 1997/2. p.163-184.
- Varga A. Tamás - B. Vörös Gizella (eds.). (1993) *Közösségi munka. Szöveggyűjtemény.* Budapest, Közösségfejlesztők Egyesülete
- Varga A. Tamás – Vercseg Ilona (1991) *Település – Közösség – Fejlesztés. Tapasztalataink a helyi társadalmi-kulturális fejlesztésről.* Budapest, Országos Közművelődési Központ
- Vas megye tizedik városa: Óriszentpéter.* (2005) Győr, KSH Győri igazgatósága
- Vályi Gábor (2004) *Közösségek hálózati kommunikációja.* Szociológiai Szemle 2004/4.
- Vásárhelyi Mária (2002) *Médiahasználat, tájékozási szokások, médiumok presztízse.* In: Terestyéni Tamás (ed.) (2002) *Magyarországi médiumok a közvélemény tükrében.* Budapest, ORTT
- Verba, Sidney - Nie, Norman – Kim, (1978) *Political Participation.* Princeton, Princeton University Press
- Vercseg Ilona (2004) *A társadalmi tőke mérése magyarországi településeken.* Parola/3.
- Vercseg Ilona (1993) *Közösség. Eszme és valóság.* Budapest, Közösségfejlesztők Egyesülete
- Vercseg Ilona (1991) *Önkéntesek a világban és nálunk.* Kultúra és Közösség 1991/4.
- Velics Gabriella (2008) *Vasi civilek az éterben – két modellértékű kísérlet a közösségi rádiózás tapasztalatairól.* In: S. Nagy Katalin – Orbán Annamária (eds.) (2008) *Értékek és normák interdiszciplináris megközelítésben.* Budapest, Gondolat Kiadó
- Velics Gabriella (2005) *A közösségi rádiózás, mint a társadalmi kommunikáció egyik színtere.* In: Szretykó György (ed.) (2005) *Tömegkultúra és tömegmanipuláció a modern társadalomban.* Pécs, Comenius
- Wellman, Barry (2001) *The Persistence and Transformation of Community: From Neighbourhood Groups to Social Networks. Report to the Law Commission of Canada.* Forrás:<http://www.chass.toronto.edu/~wellman/publications/lawcomm/lawcomm7.PDF>
- Wellman, Barry – Gulia, Milena (1999) *A netszörfözők nem utaznak egyedül: virtuális közösségek, mint valódi közösségek.* In: Halácsy Péter – Vályi Gábor – Wellman, Barry (eds.). *Hatalom a mobiltömegek kezében.* Budapest, MOKK
- Zöldi László (2001) *A globális sajtó.* Médiakutató 2001/tél, p.149-160.

Elektronikus információforrások:

Folyóiratok:

SzocHáló on-line társadalomtudományi folyóirat:
Médiakutató

<http://www.szochalo.hu>
<http://www.mediakutato.hu>

Jel-Kép (A Magyar Médiaért Alapítvány és
az MTA-ELTE Kommunikációelméleti
Kutatócsoport folyóirata)

<http://www.c3.hu/~jelkep>

Szervezeti honlapok:

Közösségfejlesztők Egyesülete:

<http://www.kka.hu>

Önkéntes Központ Alapítvány:

<http://www.onkentes.hu>

Nonprofit Információs és Oktató Központ

<http://www.nonprofit.hu>

Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete

<http://www.szabadradio.hu>

Vissza A Rádióhoz kampány

<http://www.visszaradiohoz.hu>

Berzsenyi Rádió

<http://www.berzsenyiradio.hu>

Triangulum Rádió

<http://www.triangulumradio.hu>

Rádió Cell

<http://www.radiocell.hu>

Nyugat Rádió

<http://nyugatradio.hu>

Rádió Szombathely

<http://radioszombathely.hu>

Országos Rádió és Televízió Testület

<http://www.ortt.hu>

Web-es tanulmányok:

A kisközösségi rádiózás Magyarországon

http://www.ortt.hu/elemzesek/21/1173689316a_kiskozossegi_radiozas_magyarorszagon_20070312.pdf

A médiafogyasztás jellemzői és a hírműsorok általános megítélése Magyarországon (2007. január)

http://www.ortt.hu/elemzesek/21/1175188490mediafogyasztas_jellemzoi_20070329.pdf

A szerző témához kapcsolódó publikációi

A közösségi rádiózás, mint a társadalmi kommunikáció egyik színtere.

In: Szretykó György (szerk.): Tömegkultúra és tömegmanipuláció a modern társadalomban – A média – és a művelődésszociológia új aspektusai. Comenius, Pécs, 2005. p. 172-183.

Lektorálta: Böhm Antal

Community radio stations: local information and unexploited PR opportunities.

In: <http://www.ipr.org.uk/Training/conferences/academic/2007/papers.asp>

Only members area: Password: Brayford

Vasi civilek az éterben – két modell értékű kísérlet a közösségi rádiózás tapasztalataival.

In: S. Nagy Katalin – Orbán Annamária (szerk.): Értékek és normák interdiszciplináris megközelítésben. Gondolat Kiadó, Budapest, 2008. p. 460-485.

Újságok, újságírók és olvasók: átmenet a famentes jövőbe.

In: Médiakutató 2009/4. szám. p. 45-65.

Civilek a mikrofon mögött.

In: A kommunikáció története. Rendi társadalom – polgári társadalom könyvsorozat. Hajnal István Kör. Megjelenés alatt.

A szerző témához kapcsolódó konferencia előadásai

	Dátum	Szervező/Helyszín	Konferencia megnevezése	Előadás címe
12.	2009. nov. 5-7.	Europe for Citizens' Programme - RadioFabrik/ Salzburg, Ausztria	Civilmedia 09: Social & Technological Innovation in Open- Access Media	Berzsenyi Radio: the voice of university
11.	2009. aug. 28-29.	Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület / Miskolc	A kommunikáció története : Média a posztmodern korban szekció	Civilek a mikrofon mögött – az önkéntes munka megjelenési formái a médiában
10.	2006. nov. 14.	Berzsenyi Dániel Főiskola, TMK / Szombathely	Tudomány Hete	A Triangulum Rádió fogadtatása és Óriszentpéter lakosságának rádiózási szokásai
9.	2006. szept. 8-9.	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, GTK, Szociológia és Kommunikáció Tanszék / Budapest	Értékek és normák interdiszciplináris megközelítésben: Kommunikáció, média és értékek szekció	Vasi civilek az éterben – két modell értékű kísérlet a közösségi rádiózás tapasztalataival
8.	2006. jún. 1-3.	PTE/BME Kommunikáció PhD program / Párkány, Szlovákia	Tavaszi Elköszönő Konferencia : Sajtó, média, internet szekció	Globális társadalmi változások – lokális válaszok: a közösségi rádiózás tükrében
7.	2005. nov. 10-13.	European Public Relations Education and Research Association / Lisszabon, Portugália	7th EUPRERA International Congress - New challenges for Public Relations. PR in Cross- Cultural Experiences session	Community Radio Stations: Local information and unexploited PR opportunities: the Hungarian practice
6.	2005. máj. 26-28.	PTE/BME Kommunikáció PhD program / Dunabogdány	Tavaszi Elköszönő Konferencia : Sajtó, média, internet szekció	Egy kisközösségi rádió első félévének tapasztalatai: Berzsenyi Rádió
5.	2005. márc.21-22.	Chartered Institute of Public Relations / Lincoln, UK	The Alan Rawel CIPR Academic Conference 2005: New thinking in public relations reserch and practice: Partnering academia with industry. International practice and impact of technology session	Community Radio Stations: Local information and unexploited PR opportunities : the meaning of co- operative media
4.	2004. nov. 26-27.	Szegedi Tudományegyetem, BTK, Médiatudományi Tanszék, Szeged	Kommunikáció és médiakutatás 2004.	Diszfunkcionalitás és kapcsolathány a közösségi rádió – hallgató – piac hármas viszony helyett
3.	2004. nov. 23.	Berzsenyi Dániel Főiskola, BTK / Szombathely	Határsávok – a Magyar Tudomány Ünnepe	Közösségi rádió: a lokális tájékoztatás, a közélet és a közösségformálás eszköze
2.	2004. máj. 26-29.	PTE/BME Kommunikáció PhD program / Horány	Tavaszi Elköszönő Konferencia	Helyi rádiós kaleidoszkóp
1.	2004. ápr.23.	MTA VEAB Szociológiai Mb/ NYME Apáczai Csere János Tanító- képző Főiskolai Kar, Győr	A tömegkultúra a modern társadalomban	A közösségi rádiózás, mint a társadalmi kommunikáció egyik színtere